

สารนิพนธ์เรื่อง	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดี ศึกษากรณีคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
คำสำคัญ	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดี/วิธีพิจารณาคดีปกครอง/คดีปกครอง/คดีสิ่งแวดล้อม/คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
นักศึกษา	ทัศนีย์ ไชยแสน
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ดร.ตรีเพชร จิตรมहिมา
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน
คณะ	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ.	2564

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาปรับใช้ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Administrative Case relating to Environment) ซึ่งเป็นคดีมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีปกครองอื่น เนื่องจากความเสียหาย (Damage) ที่เกิดขึ้นในคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมักสร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและมนุษย์อย่างร้ายแรง หากปล่อยให้เนิ่นช้าออกไปอาจยากที่จะแก้ไขให้กลับสู่สภาวะปกติได้ จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเยียวยา (Remedy) ที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งการระงับข้อพิพาท (Dispute Resolution) ดังกล่าวสามารถดำเนินการได้สองวิธี คือ (1) การฟ้องเป็นคดีพิพาทต่อศาลปกครอง (Filing a Lawsuit to the Administrative Courts) และ (2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังคงมีปัญหาบางประการ ทั้งความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นกรณีที่ดำเนินการภายหลังจากที่มีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองแล้ว และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในกฎหมายต่าง ๆ แล้วจะเห็นได้ว่า ไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้อำนาจศาลปกครองนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาปรับใช้ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยได้นำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาใช้บังคับเป็นระยะเวลานานแล้ว โดยนำมาปรับใช้ทั้งในกรณีข้อพิพาททางแพ่ง (Civil Dispute) และข้อพิพาททางอาญา (Criminal Dispute) แต่กลับไม่ปรากฏว่ามีการนำมาปรับใช้ในข้อพิพาททางปกครอง หากพิจารณากฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว

จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีการวางหลักเกณฑ์โดยกำหนดให้นำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมได้อย่างทันที่ เนื่องจาก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อม (Mediation of Environmental Dispute) ดังกล่าว มีกระบวนการที่กระชับและสั้น สามารถระงับข้อพิพาทลงได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับลักษณะข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว ผู้เขียนเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยแก้ไขเพิ่มเติม (Amendment) กำหนดให้อำนาจศาลปกครองดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางปกครองโดยระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ และเห็นควรให้ยกฐานะระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. โดยกำหนดหลักเกณฑ์และการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

หากมีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าว อาจส่งผลให้การดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีความสอดคล้องและเป็นไปตามนิติวิธีทางกฎหมายปกครอง (Juristic Method of Administrative Law) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยอาจส่งผลให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย (Aggrieved or Injured Person) ได้รับการแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูโดยเร็ว ทั้งยังเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของคู่กรณี และลดจำนวนคดีพิพาทที่ขึ้นสู่ศาลปกครอง นอกจากนี้ยังทำให้กระบวนการระงับข้อพิพาททางปกครองที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองสามารถดำเนินการได้โดยมีประสิทธิภาพ (Effective) และบรรลุผล (Achievement) มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Right to Access to Justice) โดยเพิ่มทางเลือกให้แก่ประชาชนในการยุติข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้โดยวิธีแห่งความสมานฉันท์ (Reconciliation) และสันติวิธี (Peaceful Way) ก่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย